Yr Agorawd

Agorawd
eb. (Crdd)

1. darn o gerddoriaeth sy'n gyflwyniad i ddarn hirach, yn enwedig opera: *yr agorawd i "The Magic Flute"*

2. cyflwyniad i rywbeth mwy sylweddol

Yn wreiddiol, yr agorawd ym maes cerddoriaeth oedd y cyflwyniad offerynnol i fale, opera neu oratorio yn y 17eg ganrif.

Yn nyddiau cynnar yr oes Ramantaidd, roedd cyfansoddwyr megis Beethoven a Mendelssohn yn cyfansoddi gweithiau rhaglennol offerynnol a oedd yn annibynnol ac yn unigryw, cyn datblygiad genres megis y gerdd symffonig.

Roedd Ffrainc, yr Eidal, yr Almaen a'r Deyrnas Unedig i gyd yn rhan o'r Agorawd gan ddatblygu dros amser.

17eg Ganrif

Roedd y syniad o ddefnyddio agoriad offerynnol i opera yn bodoli yn ystod y 17eg ganrif. Yn bwysicach, fodd bynnag, oedd y prolog, a oedd yn cynnwys deialog wedi'i chanu rhwng cymeriadau alegorïol a oedd yn cyflwyno themâu trosfwaol y straeon a bortreadir.

Fel ffurf gerddorol, ymddengys yr agorawd Ffrengig am y tro cyntaf ym maleau llys ac agorawdau operatig Jean-Baptiste Lully.

Yn yr Eidal, datblygodd ffurf ar wahân o'r enw "agorawd" yn y 1680au, ac fe'i sefydlwyd yn benodol trwy operâu Alessandro Scarlatti. Fe ledaenodd ar draws Ewrop gan ddisodli'r ffurf Ffrengig fel yr agorawd operatig safonol erbyn canol y 18fed ganrif.

Mae elfennau o'r opera yn cael eu rhagfynegi yn yr agorawd, gan ddilyn yr ideoleg ddiwygiol bod y gerddoriaeth a phob elfen arall ar lwyfannau yno er mwyn cyfoethogi'r plot.

arts active
actifyddion
artistig

18fed Ganrif

Cyn y 18fed ganrif, roedd y symffoni a'r agorawd bron yr un peth, gydag agorawdau'n cael eu tynnu o operâu fel gweithiau offerynnol ar wahân, ac roedd symffonïau'n cael eu hychwanegu at ddechrau operâu fel agorawdau.

Ar ôl diwygiad yr *opera seria*, roedd yr agorawd yn dechrau gwahanu rhag y symffoni, a dechreuodd cyfansoddwyr gysylltu cynnwys agorawdau â'u hoperâu mewn modd dramatig ac emosiynol.

19eg Ganrif

Yn gyffredinol, yn opera'r 19eg ganrif nid yw'r agorawd, *Vorspiel, Einleitung,* Cyflwyniad neu ba enw bynnag a roddir iddo, yn ddim byd mwy pendant na'r darn hwnnw o gerddoriaeth sy'n cael ei chwarae cyn codi'r llenni.

Agorawd cyngerdd

Er bod agorawdau opera'n dechrau cael eu perfformio eisoes erbyn diwedd y ddeunawfed ganrif fel eitemau ar wahân mewn neuaddau cyngerdd, roedd yr "agorawd cyngerdd", a fwriedid yn benodol fel darn cyngerdd unigol heb gyfeiriad at berfformiad llwyfan ac, yn gyffredinol, yn seiliedig ar ryw thema lenyddol, yn dechrau ymddangos ar ddechrau'r oes Ramantaidd.

Diwedd y 19eg Ganrif

Yn y 1850au roedd yr agorawd cyngerdd yn dechrau cael ei ddisodli gan y gerdd symffonig, ffurf a ddyfeisiwyd gan Franz Liszt mewn sawl gwaith a ddechreuodd fel agorawdau dramatig. Y gwahaniaeth rhwng y ddau genre oedd y rhyddid i lunio'r ffurf gerddorol yn ôl gofynion rhaglennol allanol.